

Article Arrival : 09/02/2021

Published : 14.04.2021

Doi Number <http://dx.doi.org/10.26449/sssj.3116>Reference Bölükmeşe, E. & Ötenkuş, D. (2021). "Sir Gawain Ve Yeşil Şövalye" Şiirinde Orman Kavramına İmgebilimsel Bir Yaklaşım" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:7, Issue:81; pp:1558-1568

"SİR GAWAIN VE YEŞİL ŞÖVALYE" ŞİİRİNDE ORMAN KAVRAMINA İMGEBİLİMSEL BİR YAKLAŞIM

An Imagological Approach to the Notion of Forest in the poem of "Sir Gawain and the Green Knight"

Dr. Öğr. Üyesi. Engin BÖLÜKMEŞE

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, Eskişehir/Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6482-7512>

Damla ÖTENKUŞ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karşılaştırmalı Edebiyat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, Eskişehir/Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0123-8286>

ÖZET

Sir Gawain ve Yeşil Şövalye, on dördüncü yüzyıl sonlarında yazılmış, anonim bir Orta çağ İngiliz Edebiyatı şiiridir. Temel olarak şiir, kültürü temsil eden Gawain ve doğayı temsil eden Yeşil Şövalye isimli iki rakip şövalye hakkındadır. Bu dikotomi şairin Gawain'i test etme amacını güçlendirmek için kullandığı "ormanı" görünür bir figür olarak şiire yerleştirmiştir. Ormanın dış dünya olarak bu kadar belirgin olması, şiirdeki iç ve dış dünya arasındaki bariz farkı da belirginleştirmektedir. Orman, suçluların ve şeytani yaratıkların yaşadığı tehlikeli bir yer olarak görülmektedir. Bu yüzden ormana gitmek, düşmanları yenmek, zorlukların üstesinden gelmek o dönemlerde bir şövalyeyi onurlu yapan özelliklerdir. Orta Çağ'ın orman hakkındaki bu güçlü algısını göz önüne aldığımızda, Gawain'in şairinin de kendi döneminin düşünüş tarzını eserlerine yansıtması kaçınılmazdır. Bu çalışma Orta Çağ'daki orman imgesinin şiire nasıl yansıdığını araştırmıştır. Ayrıca bu imgenin Gawain'in sadakatini sınamak için kullanıldığını ve ormanın onun karakteristik özelliklerini değiştirdiğini tespit etmektedir. Bu tespitler şiirden alıntılarla desteklenmiştir. Orman imgesini incelemek için imgebilimsel bir yaklaşım seçilmesinin sebebi ise bu alanın "Öteki"yi anlamamızı sağlamasıdır. Yapılan çalışmada ise Öteki, medeniyetin karşıtı olarak görülen "Orman" olmuştur.

Anahtar kelimeler: Orta çağ, İngiliz edebiyatı, İmgebilim, Orman, Sir Gawain.

ABSTRACT

Sir Gawain and the Green Knight is an anonymous Medieval English Literature poem dates back to the late fourteenth century. Basically, it is about two knights who are obviously rivals, with Gawain representing culture and Green Knight representing nature. This dichotomy places forest on the poem as an eminent figure used by the poet to strengthen his point, that is, to test Gawain's loyalty. Using forest as an eminent figure this much in the poem crystalizes the obvious difference between inside and outer world. Forest was perceived as dangerous and a place for criminals and evil creatures to dwell in That is why, going into the forest, overcome enemies, get through hardships make a knight honorable at that time. Considering this strong perception in medieval era, it is inevitable for Gawain's poet to reflect his time's way of thinking on his works. This study explores how the forest image in medieval era reflected on the poem. Besides, it discusses that the image of forest used to test Gawain's loyalty, and that the forest changes his character traits, as well. These findings are supported by quotes taken from the poem. The reason why imagology is chosen for our purpose of analyzing forest image is that it enables us to understand "the other". In our case, the other would be the forest, with the reason of its being considered as the opposite of civilization.

Keywords: Medieval, English Literature, Imagology, Forest, Sir Gawain.

1. GİRİŞ

Sir Gawain ve Yeşil Şövalye İngiliz edebiyatına ait, on dördüncü yüzyıl sonlarında yazılmış anonim bir şiirdir. Arthur'un en sadık olarak bilinen şövalyelerinden Gawain'in saraya birdenbire gelen yeşil şövalye ile olan karşılaşmasına giden yolculuğu anlatır. Metrical romans genelde şövalyeleri, saray aşklarını konu alan bir anlatı şiiridir. Urgan'ın da ifade ettiği üzere şiir *Metrical Romance* denilen türün en önemli ve başarılı örneklerinin başında yer almaktadır (Urgan, 2018: 54).

Orta çağ İngiliz edebiyatının en iyi şiirlerinden biri olan Sir Gawain ve Yeşil Şövalye doğayla ilgili birçok motif içerir. Bunların arasında en çok öne çıkan orman motifidir. O dönemlerde orman birçok şeytani varlığın, suçluların ve yabancıların yaşadığı korkutucu bir yer olarak görülmektedir. Yukarıda bahsedilen bu imgeye bağlı olarak, iki ayrı dünya imgesi orta çağ insanları arasında ortaya çıkmıştır: birisi ormanın bakırlığından çok uzaktaki medeni dünya, diğeri ise onun tam karşıtı olan, birçok şeytani gücün saklı olduğu, girilmemesi gereken bir dünyadır. Bu sebeple, romansların hayatta kalınması gereken bir yer olan ormanı kahramanın kendini kanıtlaması veya geçirdikleri değişimi göstermek açısından kullanması kaçınılmazdır. Kahramanın kendini onurlu bir şövalye olarak kanıtlaması için üstesinden gelmesi gereken bir yer, aynı zamanda kahramanın içsel değişimini ifade eden bir semboldür de.

Yazıldığı dönemde ormanın insanlara ifade ettiği şey daha çok korku ve buna bağlı olarak yabanıllık hissidir. Uygar dünyanın dışında kalan orman, bir kahramanın sadakatini veya cesaretini sınaması için en uygun yer olarak görüldüğünden ve çoğunluklu romanslarda kahramanın bir ormanın içinden geçip zorlukları aşma zorunluluğu da görülmektedir. Aynı zamanda gerek âşıklar için gerekse suçlular için muhteşem bir saklanma yeridir. Orman, edebiyatta aynı zamanda içsel bir değişimin de tetikleyicisi olduğundan, hikâyeye katkı açısından en yoğun kullanılan unsur olmuştur. Edebi eserlerde bu denli farklı işlevleri olan orman, bu şiirde de sadece medeniyet ve yabanıllık karşıtlığını belirginleştirmekle kalmamış, kahramanın karakter dönüşümüne de sebep olmuştur. Bu çalışmada da sunulan bu karşıtlık bağlamında orman imgesinin karakter dönüşümünü ne yönde gerçekleştirdiği incelenmektedir.

2. İMGE VE İMGEBİLİM

Karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarında imgebilim çalışmalarının önemi açıktır. Başka kültürle ait edebiyat ürünlerinin neler anlattığını anlamak, eserlerdeki imgelerin çözümlemelerini yapmak o kültürün olduğu kadar karşı kültürün de tanınmasını sağlar. Hatta bu konuda Leerssen katıldığı konferansların birinde şunu ifade etmiştir: “Oldukça bilinen karşılaştırmalı edebiyata girişinde, Angelika Corbineau-Hoffmann, karşılaştırmalı edebiyatın ortaya çıkışını, onun en önemli alanı olan imgebilimin gelişmesine bağlar” (Hoffman, 2013: 195; Akt., Leerssen, 2018: 1). Önemi bu kadar büyük bir disiplinin daha iyi anlaşılması açısından önce imge sözcüğünün tanımını yapmak gereklidir. İmge sözlük anlamıyla ‘genel görünüş, izlenim, imaj’, ‘duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan benzeri, imaj, hayal’ demektir (<https://www.tdk.gov.tr/>). Yani imge, bir nesnenin, ya da bir sözcüğün zihnimizdeki yansımasıdır. Örnek vermek gerekirse, birine masa dediğinizde öncelikle onun imajı belirecektir zihninde. Ancak imgebilim çalışmaları çıkış amacı itibarıyla kültürler arası etkileşimi incelemekle işe başlamıştır. Leerssen’e göre: “En erken imaj çalışmalarının dökümleri hep yabancı karakterlerin ve onların nasıl karakterize edildiğinin edebi külliyattaki gerçekçi dökümleridir. Bunlar analitik olmaktan çok betimleyici ve sade bir özcülüğe tabidirler (bunu yaparken “Ulusal Karakter” kavramını sorunsallaştırmaya bir gerek duymamışlardır)” (Leerssen, 2016: 14). Önyargı kırıldığında zihinlerdeki imge ve gerçeğin çok farklı olduğu durumlar ortaya çıkabilir. İşte imgebilim bu önyargıların ve belli kültürleri, belli bir kalıba oturtma/kalıpyargı (stereotyping) alışkanlığını inceleme alanına alır. “İmgebilim, edebiyat ve diğer kültürel formlardaki bu sabit imajları ve ulusal stereotipleri keşfetmek için Beller ve Leerssen tarafından geliştirilen ufuk açıcı bir konsepttir” (Beller ve Leerssen, 2007b; Akt., Kythor, 2020: 211). Yine Kythor’dan alıntı yaparsak: “İmgebilim söylemleri anlamaya çalışır ve Ötekinin ve bizim zihnimizdeki imgesini araştırmak demektir” (Beller ve Leerssen, 2007a; Akt., Kythor, 2020: 211). Ulağlı’nın aktardığına göre ise “edebiyat boyutu ile imge, yazarın kendi duygu ve düşüncelerini ifade etmek için kullandığı çağrışımlar veya söz sanatı, özellikle eğretileme ya da benzetmeleri ifade etmede kullanılan bir terimdir” (Salman, 2004: 65; Akt., Ulağlı, 2006: 3). İmgebilim ise edebi eserlerdeki ‘öteki’ kavramını inceleyen bilim dalıdır. Bu konuda Bölükmeşe ve Bayraktar şöyle diyor:

İmgebilim disiplininin başlıca inceleme alanlarından biri edebiyat ve sanattaki “öteki” kavramdır. Bir başka deyişle bir kısmın ötekileştirilip, diğer bir kısmın yüceltildiği ve bu sayede de bir öteki yaratıldığı imgeler bu alanda incelenmektedir. Bu öteki olumlu veya olumsuz anlamda ortaya çıkabilir ya da bilinçli veya bilinçsizce şekillenebilir ve bu yönüyle ötekinin oluşumu imge ile benzerlik gösterir (Bölükmeşe ve Bayraktar, 2020: 306).

Yukarıdaki alıntıda da belirtildiği gibi özellikle edebiyat eserlerinde bazı karakterler ötekileştirilip, bazıları yüceltilmektedir. Buna örnek olarak Alman bir yazarın Türk bir karakter yaratıp kafasındaki Türk imgesine ait bütün unsurları o karaktere yüklemesini gösterebiliriz. Bu karakterin ise iyi ya da kötü olması, yazarın zihnindeki imgenin yani zihnindeki Türk imajının iyi ya da kötü olmasına bağlıdır. “İmgebilim ya da imge

çalışmaları edebi çalışmalardaki sözde “ulusal imajların” araştırılmasını içerir. Bu edebi çalışmalardaki yabancı imajları ile stereotip, klişe veya mit formunda karşılaşılabılır” (Świderska, 2013: 2). İyinin var olabilmesi için kötünün de var olması, siyahın anlamlı olabilmesi için beyazın var olması gibi, eserlerde de yüceltilen karakterin tam karşısı verildiği anda oluşturulan dikotomi, eserlerin bir çatışma içererek, daha merak uyandırıcı bir hal almasına neden olur. İmgebilim çalışmaları, uluslara ait olan önyargıları, kalıplaşmış yargıları görmemizi bununla birlikte o toplumu ve eseri daha iyi anlamamızı sağlar.

İmgebilim doğası gereği bir toplumu ve o toplumun zihnindeki imajları incelemesiyle bizim de yapacağımız çalışmaya yol gösterir. Makalede Sir Gawain ve Yeşil Şövalye eserindeki dikotomi yaratan doğa-medeniyet kavramlarının özellikle orta çağ ingiliz toplumunun zihnindeki imgeleri açığa çıkarılmaya çalışılacaktır. Bunun sebebi eserdeki ‘ormanın’ burada daha önce bahsi geçen öteki olarak kullanılmasındandır. Başka bir deyişle başka bir toplumun yerini orman almıştır. Bu sebeple çalışmamız iki kültür arasındaki çatışmayı değil, bir kültürün kendi içindeki çatışmasını konu edinecektir. Sonuç olarak, o dönem de orman ve medeniyet deyince akıllara gelen imgelerin o topluma ne ifade ettiği ve ne şekilde esere aktarıldığı irdelenmeye çalışılacaktır. Bunun için öncelikle bir bütün olarak dönemin zihnindeki orman algısı, daha sonra ise eserdeki algı incelenecektir.

3. ORTA ÇAĞDA ORMAN ALGISI

Orta çağda orman algısının nasıl olduğuna dair çeşitli tartışmalar ortaya çıkmıştır. Bu tartışmaları göz önünde bulundurmadan bu dönem insanının gözünde ne gibi bir önemi veya önemsizliği olduğunun tespit edilmesi mümkün görülmemektedir. Bu konudaki başlıca makalelerden biri 1967 tarihli Lynn White jr.’in *Historical Roots Of Our Ecologic Crisis*’dir. Bu makalede White ormana olan bakışın büyük ölçüde incilin insanı doğadan üstün tutan yorumundan etkilendiğini iddia etmektedir. Hristiyanlığın buna sebep olduğuna dair yanlış izlenimleri üzerine dikkat çeken makalenin asıl demek istediği incilin buna sebep olduğu değil, incilin yorumlanış biçiminin teknoloji ve doğaya karşı hoyratlığı nasıl yükselişe geçirdiğidir (bkz. George, 2010: 32-33).

Bunun dışında doğa hakkında başka görüşler de ortaya konmuştur. Le Goff’a göre: “On ikinci yüzyılın büyük bilimsel merkezi olan Chartres’tan adını alan Chartres rasyonalizmine göre doğa kadir-i mutlakdır. Doğa öncelikle dölleyici, sürekli olarak yaratıcı, tükenmez kaynakları olan bir *mater generationis*’tir (...) aynı zamanda kozmostur, yani düzenlenmiş ve akılcı bir bütündür” (Le Goff, 2017: 65). Doğanın evrendeki düzenin bir sembolü olduğu görüşünü benimseyen Chartres Okulu’ndan başka iki önemli din adamı ve düşünürün görüşleri de bahsetmeye değerdir. Görünüşe göre Aziz Aquinas ve Aziz Francis doğanın önemi hakkında fikir ayrılığına düşmüştür. Francis’e göre doğa hiyerarşik olarak tanrıya daha yakındır. Bununla birlikte Aquinas’a göre insan tanrıya yakındır. Buradan yola çıkarak aslında halkın bakış açısını etkileyen din adamları arasında iki tür görüşün vuku bulduğunu görüyoruz. Birincisi insanın doğaya üstün olduğu ve ihtiyaçlarını karşılamak için doğanın bir araç olduğu. İkincisi ise doğanın tanrıya en yakın statüde bulunduğudır. Ancak görünen o ki orta çağda birinci görüş dominanttır (bkz. George, 2010: 34).

Orta çağda ormanın halka ifade ettiği şey ise Aquinas’ın görüşünün pratiğe dökülmüş halidir. Orman insanlar için gelir kaynağıdır. Köylüler hayvanlarını orada otlatır, ısınmak için odunlar keserlerdi, odun kömürleri elde ederlerdi. Aynı zamanda evlerini de bu odunlardan yaparlardı. Köylü için önemli olan besin kaynakları da buradan sağlanırdı. Bu konuda Le Goff şöyle diyor: “İlkel biçimde beslenen köylü için temel besin ve kıtlık zamanlarında başlıca hayatta kalabilme şansı olan yabancı meyveler orada toplanır. [...] Uzun süre şekerden yoksun kalmış bir dünyanın en çok aradığı yabancı arı balı orada elde edilir” (Le Goff, 2019: 142).

Kısacası orman olmaması demek hayat olmaması demektir. Bu hayati önemine karşın orman hala dış dünyadır. Uygar insanın ayak basmayacağı, yabancılıkler dünyasıdır. Hatta ormanın bir nevi dışlanmışlığına kanıt olarak Orta çağ İngiltere’sinde orman için ayrı, orman dışında kalan medeni dünya için ayrı kanunların olmasını gösterebiliriz. Leerssen bu konuda şöyle bir yorum yapıyor: “Orta çağ İngiltere’sinde iki grup kanun vardı: genel kanunlar ki bunlar ülkenin sivil kısmı içindi, yani düzgün olan toplum için ve yabancı hayatı için orman kanunları yani saray düzenine göre yabancı olan yabancılıkler için” (Leerssen, 1995: 28-29).

Günlük hayattan bu kadar ayrı tutulmasının sebebi medeniyetin oraya ulaşmadığı düşüncesi, buna bağlı olarak ise halka göre ormanın bir olağanüstülükler merkezi olmasıydı. Yine Le Goff’a kulak verdiğimizde şöyle diyerek orman hakkında batının bakışını bizlere sunar:

Ağaçlar putperest cinlerin sığınağıdır, keşişler, azizler, misyonerler ağaçları acımadan keser. Burada ilerleme deyince toprak açma, çalılıklara, fundalıklara karşı, ya da gerekirse teknik donanım ve cesaret elverirse ulu ağaçlara, balta girmemiş ormanlara, Perceval'ın '*gaste foret (çöl orman)*' sine, Dante'nin *selva oscurasina* (karanlık orman) karşı savaşım ve zafer anlaşılır (Le Goff, 2019: 141).

Görüldüğü gibi orman aslında insanlar tarafından Hristiyanlık öncesi inanışların da merkezi konumundadır. Hristiyanlık öncesi dinlerde insanlar ormana ve ormanda yaşadığına inanılan ruhlara büyük saygı besler, onuruna sunular yaparlardı. Buradan da aslında ormana duyulan bu korkunun ya da yabancı olarak görülmesinin bir sebebinin de dinsel altyapı taşıdığını görebiliyoruz. Çünkü Hristiyanlara göre paganlar yabancı, köylü ve medeniyetin ulaşmadığı vahşi yaratıklardı. Ormanın onlarla özdeşleşmesi bir sürpriz değildir. Hristiyanlık medeniyeti, kültürü temsil ederken, paganizm ise orman ve yabancılık demektir. Buna göre orman kültürün tam karşıtı olan, üstesinden gelinmesi gereken bir düşman konumundadır.

Köylerin, kasabaların, şehirlerin ötesinde ormanlar bulunurdu. Ormanın başladığı yerde yabancı hayat başlardı. Halka göre buralar tekensiz ve birçok olağanüstü varlığın, devlerin, perilerin, kötü yaratıkların da hüküm sürdüğü yerlerdi. Ormandan geçmek gerçek bir cesaret örneği idi zira halkın inançları aslında boşa değildi. Olağanüstü varlıklar bir yana bırakılırsa, ormanlar suçluların sığınma yeriydi ve ormandan geçen bir insanın soyulmaması, öldürülmemesi bir mucizeydi. Hatta nice orta çağ yazarları ormanın tehlikelerle dolu olduğuna dair yorumlarda bulunmuştur.

Aziz Augustin'e göre ormanda kaybolmak arketipik bir durum oluştururdu. Orman, insani koşulların ve kuralların artık uygulanmadığı ve böylelikle vahşi hayvanların ve hırsızların rahatlıkla istediklerini yapabildikleri yerd. Orman ayrıca peri masallarında da kahramana tehdit oluşturan vahşi şeylerin görüldüğü bir yerdir (Classen, 2014: 149).

Alıntıda da görüldüğü gibi orman özellikle edebiyatta oldukça sık kullanılan bir motiftir. Gerek aşıkları ya da kaçakları gizleyen büyük bir sığınak gerekse bin bir tehlikeyle dolu olan uzak durulması gereken bir yer. Bunun yanında orman ayrıca saray edebiyatında, romanslarda şövalyenin ya da kahramanın kendisini kanıtlaması için girmesi gereken bir dünyadır. Şövalye buraya girer, korkunç yaratıklarla, vahşi hayvanlarla savaşır ve onları yener, böylece hanımefendisinin aşkına nail olur ancak bunun yanında ormanın kahramana getirdiği bir başka şey ise içsel bir dönüşüm geçirmesidir. Örneğin ormana girmeden önce saray adabına alışık olan kahraman, o yalnızlık ve zorluklardan sonra daha olgun ve daha cesur olabilir. Classen'e göre: "Orta çağ edebiyatında orman sahnelerinin olduğu birçok başka örnekler de vardır. Bunlar birçok sıkıcı göstergeler içerirler bu göstergelerde bireyler kendilerini ya tamamen kaybolmuş hissederler ya da ütöpk veya distopik bir evreye girdiklerini anlarlar" (Classen, 2014: 151).

Orta çağ edebiyatında ormanın önemli rol oynadığı başlıca eserlerden birkaç örnek verebiliriz. En baştaki örnek çalışmamızda da merkeze alacağımız *Sir Gawain ve Yeşil Şövalye*dir. Burada ormandaki garip şövalyeyle düello yapmak için alıştığı saray hayatından çıkarak bilmediği, insani şartların işlemediği dış dünyaya yani ormana giden Gawain'in hikâyesini okuyoruz. Yine aynı şekilde Chrétien de Troyes *Lancelot, Perceval ve Yvain*'i konu alan eserlerinde de kahramanlar aradıklarını bulmak uğruna, kendilerini kanıtlamak için ormanın bilinmeyen dünyasına girmek zorundadırlar. "Marie de France'ın *Bisclavret* adlı kısa öyküsünde de karısı yüzünden ormanda kurt adam olarak yaşamaya mahkûm olan bir kocayı buluruz" (Classen, 2014: 152). Dante'nin İlahi Komedyasının cehennem bölümünde doğru yoldan saptığı için kendini ormanda ne yapacağını bilmeden bulan Dante'nin yakarışını görürüz:

Hayat yolumuzun yarısında kendimi karanlık bir ormanda buldum, çünkü doğru yoldan ayrılmıştım. Heyhat! Her hatırlayışında korkumu tazeleyen bu vahşi, sarp ve çetin ormandan bahsetmek öylesine güç ki! Bu öyle bir şey ki ölüm hiç de daha acı değildir. Fakat orada bulduğum nimeti anlatmak için gördüğüm başka şeylerden söz edeceğim (Alighieri, 2013: 68-69).

Dante'nin yolculuğu ormanda başlar. Nereye gideceğini bilemeyen, tabir yerindeyse içsel açıdan kaybolmuş birinin bulanacağı bir zorluk içindedir ve bu zorlukları aşarak, aradığını bulması gerekmektedir. Burada varoluşsal bir arayış söz konusudur. Yine peri masallarında, destanlar gibi sözlü dönem ürünlerinde de ormanın önemli bir yeri olduğunu görürüz. Classen peri masallarında ormanın rolünü şöyle ifade ediyor: "Peri masallarında (Hansel ile Gretel ya da Kırmızı Başlıklı Kız) çok sık görebileceğimiz gibi ormanda kaybolmak genel olarak temel bir insan tecrübesi olan hayatta nereye gideceğini bilememek tecrübesini sembolize eder" (Classen, 2014: 153).

Aynı zamanda orman daha önce belirttiğimiz gibi çoğunlukla aşıklar için de saklanma yeridir. Tristan ve İsolde’de aşıklar Morois ormanına kaçarlar. Tristan sevgilisine “*Bizi koruyan ve saklayan ormana dönüyoruz. Gel, İsolde, sevgilim!*” diyerek ormanın aynı zamanda koruyucu ve saklayıcı, her şeyi örtücü aşıklar için ütöpik bir konum kazandığını da görmekteyiz (Le Goff, 2019: 141).

Orman, Orta çağ toplumunda hem ihtiyaçların karşılanması için sınırsız bir kaynak hem de içinde barındırdığı düşünülen tehlikelerle kaçınılması gereken bir yer olarak görülmektedir. Hayal gücü geniş olan insanlık, ormandan korksa da onun büyümesine kapılmaktan geri durmamış ve zihinlerindeki orman imgesini hayal gücünün en işlevsel olduğu alana, edebiyata yansıtmıştır. Yapacağımız uygulamada zihindeki orman imgesinin, İngiliz edebiyatının en önemli eserlerinden birine ne şekilde yansıtıldığı görülecektir.

4.FARKLI BİR DÜNYAYA YOLCULUK

Sir Gawain, Arthur efsanelerinde sadakatiyle bilinen bir şövalyedir. Sadakatin simgesi olan şövalyenin sınanmak için seçilmesi ise konusu tamamen “sınanma” olan bir şiir için bilinçli bir tercih olarak görülebilir. Şair daha en başında bir hıyanetin hikâyesini anlatarak Gawain’in sadakati ve Aeneas’ın ihanetini karşı karşıya koymuştur: “Bu hayale sığmaz hıyaneti hazırlayan hain, Sanık sandalyesine konmuştu, sadakat sembolü Aeneas’tı bu şahıs” (*Sir Gawain ve Yeşil Şövalye*, 2017: 17).

Bu durumda, şiirde orman imgesi kullanılarak Gawain’in sınanması şiirin aynı zamanda sadakat bağlamında da okunması gerektiğinin göstergesidir. Böylece şair bize şiirin temasına dair ipucunu da vermektedir. Ancak bu çalışmada yapılacak olan, bu sınamada araç olarak kullanılan ormanın doğa-kültür çatışması bağlamında hikâyeye kattığı anlamı araştırmaktır. Şiirdeki olay akışı Arthur’un sarayında Noel’in kutlanmasıyla başlamaktadır ve kutlama için yapılan hazırlıklar dizelerce anlatılmaktadır: “Yemek içmek dersiniz derya deniz, Gündüzün oyunların, gece dansın gürültüsü, Kabartıyordu kalpleri, kâh avlu, kâh salonda” (a.g.e, 2017: 18). Tanık olunan bu ve bunun gibi birkaç dize boyunca şair bize saray hayatının bir çerçevesini sunmaktadır. İnsanların eğlenmek için katıldığı danslı ve yemekli davetler yani *sosyalleşmek* kültüre ait bir unsurdur. Anlaşılabileceği üzere, saray medeniyetinin tam merkezinde gibi görünmektedir:

Liyakat gözeterek, genç kraliçe Guinevere

Bir masal perisi gibiydi yüksek masada.

Paha biçilmez ipek perdeler sarıyordu tahtını.

Üzerinde Toulouse ve Türkistan kilimlerinden bir tente (a.g.e, 2017: 19).

Guinevere’in etrafını saran kilimler ve ipekler o dönemdeki eşyaların en değerlisidir ve o bunlar arasında sarmalanmıştır. Kraliçe’nin masadaki yeri, iki yanında perdeler, üzerinde ise Toulouse ipeğinden ve Türkistan’dan gelen kilimlerden bir tente ile tıpkı koruyucu bir sığınaktaymış gibi süslenmiştir (Woods, 2002: 210). Bu görüntü, saray hayatının korunaklılığını temsil eden küçük bir sembol gibi orada durmaktadır.

Bu hayatın bir parçası olarak yemek başlamadan hemen önce boruların çalınması ve onlarla birlikte davul ve dümbelek seslerinin birbirine karışarak bir curcunanın başlaması, savaş sırasında çalınan boruların yani dış dünyaya ait olanın iç dünyayla çatışmasına iyi bir örnektir. Bu durum iç ve dış dünya arasındaki çizgiyi bulanıklaştırmaktadır (bkz. Woods, 2002: 211).

Bütün bu korunaklı ve *insani* saray ortamını dış dünyadan bir davetsiz misafir olan yeşil şövalye bozar ve dış dünyanın iç dünya ile çatışmasının resmi olarak başladığı görülür.

Salonun girişinde garip bir süvari göründü,

Boyu bütün orada bulunanlardan bir hayli büyük,

Boynu kalın, kolları da kalçaları da kocaman,

Dağ gibi duruşuyla gören “bu bir dev!” derdi,

Fakat fevkalade farkı yoktu iri bir insandan (*Sir Gawain ve Yeşil Şövalye*, 2017: 21).

Yeşil adam masal diyarlarından fırlamış bir dev gibidir; yani insani dünyaya ait olmayan bir yaratıktır. Ancak diğer taraftan da insandan bir farkı yoktur. Kısacası bu şövalye hikayedeki karşıtlığın vücut bulmuş hali olarak görünmektedir. Aynı şey giysileri için de geçerlidir: “Yeşil adamın giysileri, tıpkı Guinevere’in ipekleri gibi, içe aittir, sarayın iç dünyasına; eyer ve diğer eşyaları ise dışarı hayattaki şövalyeliği temsil

eder. Biri kültürü, insanoğlunun dünyasını, diğeri ise doğayı yani insanın kontrol ettiği aksi halde ise öldüğü dünyayı” (Woods, 2002: 212).

İnsana benzer ve altın mahmuzlar gibi insan yapımı nesnelere bezenmiştir kendisi ve atı. Diğer yönden ise gerek yeşil olması gerekse kafası kesilse de bir zarar görmemesi ve saçlarının uzaması fethedilmesi gereken doğanın bir temsilidir. Rakibi Gawain ise tam tersine tamamen saray adabıyla yetişmiştir. Bu davranışlarına, konuşmalarına da yansımaktadır. Yeşil şövalyeye rakip olmak için çok istekli olduğundan sarayın sahibi olan Arthur’u nazik diliyle manipüle ederek kendini şövalyeye rakip yapmıştır. Yine Woods’a göre: “Nazik bir konuşma sosyal ilişkileri rahatlatan bir uzlaştırma dilidir. Böylece o duvarların içinde, yan yana yaşamak zorunda olanlar için domestik bir söylem, sözselsel bir yalıttır” (Woods, 2002: 213). Bu alışık olduğu yerde yani sarayın güvenli duvarlarında işine yaramışsa da ormandaki macerası için daha fazlasına ihtiyacı olacaktır.

Şair ikinci bölümde kısa birkaç dizeyle insanın mevsim geçişlerinde neler yaptığını anlatırken, hemen arkasından uzun uzun doğayı betimlemektedir. İnsanoğlunun buna müdahale şansı yoktur. Dünya hiçbir müdahaleye yer bırakmaksızın döner, çiçekler açar, kış gelir geçer. Ancak insanoğlu bu olaylar karşısında acizdir. Bütün bu betimlemeler insanoğlunun doğaya karşı olan güçsüzlüğü imgesini daha da pekiştirmeye yardımcı olmaktadır. Daha sonra Gawain’in yolculuğu başlamaktadır. Ancak Gawain dış dünyayla mücadeleye girişmeden önce savaş araçlarını da tedarik etmek, zırhını giymek zorundadır. Daha önce değinildiği gibi şövalyeliği temsil eden bu eşyalar dış dünyayla savaşın unsurlarıdır. Gawain’in zırhının üzerinde kendisinin masumiyetini temsilen doğruluk sembolü beş köşeli yıldız yer almıştır.

Sonra kalkanı getirdiler kan kırmızı

Yüzünde saf altından beş köşeli yıldız [...]

Altın kadar saf kalbi kötülüklerden kilometrelerce uzaktı çünkü kahramanın [...]

Bu yüzden yaraşuyordu

O yaldızlı yıldız, sözüne sadık bir savaşçıydı ve nazik bir şövalye (*Sir Gawain ve Yeşil Şövalye*, 2017: 37).

Sadık Gawain’i koruması için getirdikleri kalkanda onun masumiyetini temsilen beş köşeli yıldız bulunur. Bu, Hz. Süleyman’ın tasarladığı mükemmellik sembolüdür. Bunun yanında şair Britanya’da bu yıldızla *sonsuz düğüm* dediğini belirtmesiyle Kelt inanışındaki önemine de gönderme yapar. Ancak sonsuz düğüm bir yıldız değildir. Burada kastedilen daha çok iç içe geçmiş, sonu ve başı belli olmayan ilmeklerdir. Yıldız ve sonsuz düğümün ortak noktası ikisinin de iç içe geçmiş şekillerden oluşması ve bu şekillerin tarih boyunca insan için hayat döngüsünü ve mükemmelliği temsil etmesidir. “El yazmaları ve mimari detaylar itibarıyla İngiliz orta çağ halkı Keltlerin de kullandığı bu sembole yabancı değillerdir” (Tracy, 2007: 33). Gawain’de bulunan beş duyu ise aynı zamanda Hristiyanlık inancında müjde, doğum, diriliş, göğe yükselme ve Hz. Meryem’in göğe kabulünü temsil etmektedir (*Sir Gawain ve Yeşil Şövalye*, 2017: 37). Kısacası sembol kullanılarak, Gawain’in yola çıkmadan önce mükemmel ve masum olduğunun altı kalın çizgilerle çizilmiştir.

Zavallı şövalye, yalnız, pek bir zevk almıyordu,

Gönül adamı Gawain, geceleri bir başına geçirmekten.

Bir yandan tabağında sevdiği yemeklerin yokluğu,

Bir lokmacık laflamaya bir dostun diğer yandan. (a.g.e, 2017: 39).

Burada da görüldüğü üzere Gawain artık alışık olduğu dünyadan çok uzaktadır. Kültür unsuru olarak değerlendirilebilecek Noel yemeklerindeki şen şakrak dost meclisleri, sarayda her istediğini yediği, yaptığı lüks hayat geride kalmıştır. Uygar dünyaya ait olan her şeyi uzakta bırakmaktadır. Bu yolculukta yalnız olan Gawain için bu, Woods’a göre aslında “dış dünyaya açılarak kahramanın kendi içine dönmesini içeren bir yolculuktur” (bkz. Woods, 2002: 209). Çünkü kendini bulmak ve dönüştürmek kendisiyle baş başa kalmaktan geçer. Bu yol ise ormandan. Bu durumda Gawain dış dünyaya yolculuk yaparak aslında kendi içine bir yolculuğa çıkmıştır.

Sonraki dizelerde Gawain’in Wirral kırsalına girmesi burada bilinçli olarak kullanılmış gibi gözükmektedir. “Nehir geçitlerinden sürüp Gringolet’i sahil boyu, Holy Head’e kavuştuktan sonra, Wirral

kırsalına girmiş oldu” (*Sir Gawain ve Yeşil Şövalye*, 2017: 39). Burada kırsala karşılık gelen kelime İngilizcede *wilderness* kelimesidir ki direkt anlamları *el değmemiş, yabandır* (tureng.com.tr). Bu da şiirin vermek istediği anlama gayet uygundur. Zira on dördüncü yüzyılda Wirral gerçek anlamda girilmesi cesaret isteyen bir yer, bir *yabandı*. Wirral ormanı ıssız olmasının yanında bu ıssızlığın kanun kaçaklarına ve haydutlara yaramasıyla birlikte tam bir suçlu cenneti haline gelmişti. Bu sebeple halk arasında kötü bir ünü vardı, buna dayanarak şiirdeki medeniyetten uzak vahşi doğa algısına katkı yaptığı düşünülebilir. Rudd’a göre: “Krallığa ait bir orman olarak, Wirral, oradaki kanun kaçaklarına bir çeşit normalin karşıtı bir diyar yaratarak korunma verdi. Bu dünya dış dünyanın yasalara saygılı vatandaşlarının orman sakinleri için açık bir hedef olduğu bir dünyaydı” (Rudd, 2013: 56).

Dahası yine Rudd’a göre on dördüncü yüzyılın sonlarına doğru buradaki suçluların korumasının saray tarafından kaldırılması da yine Gawain’i açık bir hedef yapmaktadır: “Kralın temsilcisi olarak, Gawain tam olarak suçluların üzerindeki korumayı kaldıran kanunların bir sembolüdür. Ne yönden bakılırsa bakılsın durum, Gawain için hiç iyi gözükmez” (Rudd, 2013: 57).

Bu durumda yasalara saygılı hatta yasa koyucunun bir parçası olan, tamamen saray adabıyla yetişen ve medeni dünyaya ait olan Gawain, aslında hiç ait olmadığı bir dünyaya giriş yapmaktadır. Yukarıdaki alıntının da gösterdiği üzere kanunsuzlar ve vahşi hayata ev sahipliği yapan ormanın ve kanunun ta kendisi olan saraylının, doğa ve kültürün çatışması iyice belirginleşmektedir.

“O yörede tanrıyı ya da insanı yürekten seven nüfus fazla sayılmazdı” (*Sir Gawain ve Yeşil Şövalye*, 2017: 39). Şair, Wirral kırsalını okuyucunun gözünde medeniyetten nasibini almamış bir yer olarak göstermek için orada insan varsa da çok azının tanrı ya da insan sevgisi olduğundan bahsetmektedir. Bu durum Wirral ve geri kalan dünya arasındaki medeniyet farkını daha da açmaktadır. Zamanın gözüyle baktığımızda bu insanların daha önce de değindiğimiz putperestler olduklarını varsayabiliriz. Dönemin insanına göre paganlar yani Hristiyan olmayanlar yabanıl ve vahşi olarak görülürdü. Dolayısıyla, bu insanlardan sivil hayata uygun görgü kurallarına tabi yaşadıkları düşünülemezdi. Orman ve vahşilik Hristiyanlık öncesine, kültür ve medeniyet ise Hristiyanlığa yakıştırılırdı. Burada gördüğümüz şey bu inançların karşıtlığının da Wirral’in ne kadar yaşanmaz bir yer olduğunu göstermek için kullanıldığıdır. İnsanların sevilmemesi ise Gawain için bir uyarı niteliğindedir. Bunu belirtilmesiyle birlikte ona aslında insani bir yörede olmadığı tekrar hissettirilir. Var olan insanlar da zaten ya insan sevmez ya da tanrı tanımaz yabanılardır. Buradaki insanlar, kibar ve medeni Gawain’in tam tersidirler.

Her geçitte, derede davetsiz bir düşman
Karşılardı kendisini, hem de en kötücül
Cinsinden ki cevap vermese olmazdı tacizine.
Gördüğü garip olaylar öyle ganiydi ki,
Onda birine değse, dokuzuna değmez dilim.
Kâh ejderhalarla, kâh kurtlarla kapışıyordu,
Vadilerde gizlenen vahşilerle vuruşuyordu kimi,
Boğalar, ayılarla, bakmışsın domuzlarla bir de,
Doruklardan homurtularla düşen devlerle dövüşüyordu (a.g.e, 2017: 40).

Wirral kırsalına girdiği andan itibaren artık doğayla olan çetin savaşı başlamaktadır. Vahşi hayvanlarla mücadele etmesinin yanında Gawain, orta çağ hayal dünyasının yarattığı diğer yaratıklarla da savaşmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi orta çağda insanlar ormanları olağanüstü yaratıkların da yaşadığı yerler olarak görüyorlardı. O döneme ait bir insan olarak şair de şiirine bu dönemselleştirilmiş düşünce unsurlarını eklemektedir.

Kavgalar kötü fakat daha da kötüydü kış,
İlk soğuk sağanaklar sökün edip de bulutlardan,
Don tutmuş toprağa daha düşmeden buzlanınca,
Zırhı içinde uyurken, zehir zemberek bir sulusepken

Kaç kez kastetti canına ve çıplak kayalıklarda

Geçirmesi gerekti sonu gelmez geceleri (a.g.e, 2017: 40).

Bu dizelerde ise somut bir şekilde doğanın ve kültürün çatışması görülebilmektedir. Gawain saraylı bir şövalye olarak savaşmaya hazırdır, çünkü ona savaşmasını sağlayan, güvende olmasını sağlayan insan yapımı zırhları, eldivenleri, kalkanı vardır ve bunlar ona vahşi hayvanlarla savaşırken yardımcı olmuştur ancak en kötüsü, üstesinden gelemediği tek şey doğanın ta kendisi olan kış mevsimidir. Saraydan çıkarken kendini koruması için gerekli olan ne varsa bunun karşısında bir işe yaramamakta ve bu durum ciddi bir şekilde Gawain'in yaşamını tehdit etmektedir. Gawain artık tam anlamıyla yabandadır.

Gün doğumuyla, dalların birbirine dolaştığı, derin

Bir ormana girdi, balta girmemiş belalı bir yerdi burası.

İki yanda yüksek tepeler yer alıyordu

Boyları meçhul meşe ağaçları metrelerce yükseliyordu

Yüzlerce yıllık, belki yüzü bir yerde

Fındıklarla alıçlar karışıp fark edilmez olmuş.

Batak, balçık, bata çıka, bir başına,

Bize derman olmak için bir bakireden o gece doğan İsa'ya

Görevini yerine getiremeyeceğinden korkarak geçti (a.g.e, 2017: 40).

Gawain kendine o kadar yabancı bir yerdedir ki aslında görevini yerine getiremeyeceğinden korkmaktadır. O dönemlerde şövalyeler için verilen söz çok önemli olduğundan bir şövalyenin onurunu kaybetmesiyle sonuçlanacak olan böyle bir korkuyu duyması onun buraya ne kadar yabancı olduğunu vurgulamaktadır. Alıçlar (diken) ise hemen her yerde yetişen ağaç türüdür. Bunun yanında bir takım özel anlamları da vardır. Gillian Rudd diken ağacının kültürdeki özel yeri hakkında şöyle diyor: "Diken ağacı yaprakları Green Man¹'i kaplayan yaprakların aynısıdır. Aynı zamanda çalıları da Anglo-Saxon tüzüklerinde belirlenen toprak sınırlarını belirlemek için kullanılır. Bu durumda diken ağacı birinin keltik bir diğer dünyaya girişini gösteriyor olabilir" (Rudd, 2013: 61).

Burada kullanılan diken ağacı Gawain'in artık resmi olarak tanımadığı zorluklarla dolu bambaşka bir dünyaya girdiğini göstermektedir. Yukarıdaki alıntıda ifade edilen "Kelt"; Wirral ve Logres (hayali) bölgesinin Wales'de olduğu varsayılır. Oralar keltlerin en yoğun olarak yaşadığı yerlerdir. Yani Gawain diken ağacını görmekle birlikte, ağacın belirlediği sınırları geçerek, tanımadığı vahşi dünyaya giriş yapmaktadır.

Gawain artık ormanda karşılaştığı zorluklardan yorgun ve neredeyse görevi tamamlayacağından şüpheye düşerek artık son sığınağı olan tanrıya yakararak, ilk defa bir bakıma personası olan şövalyeliğin gerektirdiği sert mizacını bırakıp, şiirin başından beri ilk defa korkularına ve duygularına teslim olmaya başlamaktadır. Yardım isteyeceği ne bir insan ne de başka bir şey vardır. O esnada karşısına ıssızlık içinde görkemli ve etrafında hendeklerle oldukça korunaklı bir şato çıkar. Şato ormanın ıssızlığıyla bir kontrast yaratarak Gawain'e alışık olduğu düzeni tekrar sunmaktadır. Gawain'in o dünyaya ait olduğunu onaylarcasına sanki zaten hep orada kalıyormuş gibi ona hürmetle davranmaktadırlar:

Hazırladıkları, harika odasına aldılar onu hemen,

Sırma kenarlı saf ipekten pahalı perdeler pencerelerde,

Göz nuru, gergef işlemeli, güzelim yatak örtüleri,

Yatağın üstüne yayılmış kürk kaplı bir yorgan

Kornişlerde kayan altın kancaların ucunda perdeler (*Sir Gawain ve Yeşil Şövalye*, 2017: 43-44).

Dizelerden görüldüğü gibi doğa ile zıtlık içinde olan kültür tekrar belirlemiştir. Burada bahsedilen insan zanaatının en güzel ürünleri Gawain'e tekrar güvende olduğunu hissettirmiştir. Bunun yanında alıntıda

¹ Green man İngiliz folklorunda hayat döngüsünü, doğumu ve ölümü sembolize eden bir figürdür.

görülen bir diğer nokta kürk kaplı yorgan gibi hayvansal yani doğal bir ürün ile altın kanca gibi kültür ürününün bir araya gelerek bu zıtlıklarından bir iç dünya-dış dünya kombinasyonu yaratmalarıdır. Gawain'in odası da tıpkı şatonun konumunun yani orman içinde yer alan bir medeniyet unsuru olması gibi, iç ve dış dünyanın birleşimidir.

“Then men a mantle cast around him as he stood, ‘T was of a bliaunt Brown” (*Sir Gawain and the Green Knight*, 1999: 30). Burada geçen alıntıya göre Gawain'e kahverengi bir pelerin verilmektedir. Bunun Gawain'in ileride yaşayacağı değişimin bir habercisi olduğunu düşünülebilir. “Romanslarda sık sık görüldüğü gibi, sığındığı yerde bir şövalyenin pelerin ya da yelek alması onun hikayedeki yeni rolünün göstergesidir” (Woods, 2002: 217). Saf ve doğruluk timsali şövalyenin bu şatoda yaşayacağı değişim okuyucuya böylece sezdirilmiştir.

Üçüncü bölümde ise Bertilak'ın şatosuna konuk olan Gawain'in lordun ısrarı üzerine bir anlaşma karşılığında üç gün daha onlarla kalmaya söz verdiği görülmektedir. Üç gün boyunca Lord avlanmaya gidecek, Gawain evde kalacaktır. Gün sonlarında her ikisi de elde ettikleri şeyleri birbirleriyle takas edeceklerdir. “O ihlamur korusunda, sürekte at sürerken, Gawain yumuşak yataкта yayılmış yatıyordu, Etrafı perdeli pahalı yorgan altında” (*Sir Gawain ve Yeşil Şövalye*, 2017: 53). Bertilak, Gawain güvenli şatoda ipek çarşafın içinde uyurken avlanmaya vahşi doğaya gitse de onun Gawain'in aksine doğa üzerinde kontrolü olduğunu görüyoruz: “Ve avcılarının büyük kısmı korkup kaçtı. Lakin öyle mi ya Lord? Atının üstünde tam bir lider (...)” (a.g.e, 2017: 62). Çünkü Bertilak hayatında ilk defa ormana girmemekte aksine onunla uyumlu bir şekilde yaşamaktadır. “Orta çağda İngiliz ormanları kral ve diğer seçkin grupların malı olarak görülürdü. Spor olsun diye veyahut eti için özellikle ormanlarda çok olan geyikler avlanırdı. Yanında yaverleri, hizmetlisi, bir rahip ile birlikte ava giderdi” (Bkz. Birrell, 1980: 84-85). Bu durumda Bertilak'ı da ormanın efendisi, bir kral gibi görmek imkânsız değildir. O da yanında yaverleri ve yardımcılarıyla ormanda avlanmaya gider ve özellikle geyik ve yabandomuzu gibi hayvanları ustalıklarla avlar. Bu ustalık zaten onun bu hayata yabancı olmadığını, bu pratiği sık sık tekrarladığını ve ustalaştığını göstermektedir.

Gawain'i baştan çıkarmaya çalışan lordun güzel karısına karşı Gawain iradesine sahip olarak lorda ihanet etmeyeceğini söylemektedir. “Hep tetikte duruyor, kendini kibarca koruyordu Gawain” (*Sir Gawain ve Yeşil Şövalye*, 2017: 56). Gawain'in saraylı terbiyesinin kendini korumasında oldukça yardımcı olduğu görülmektedir. Bunun üzerine leydi üçüncü günde de artık bütün çabaları boşa gidip, Gawain tarafından reddedilince ona en azından kendisinin yeşil kuşağını almasını söylemiştir: “Her kim ki bu kuşağı kuşanır, yedi kat yerde gökte, Yedi cihanda alabilen çıkmaz onun canını, Hiçbir kargı delemmez, hiçbir kılıç kesemez” (a.g.e, 2017: 73).

Bunun üzerine Gawain derin düşüncelere dalsa da kuşağı almayı kabul etmiştir. Ancak kadın onu bu kuşağı aldığını kocasına söylememesi konusunda ikna eder ve akşam gün boyu kazandıklarını değiş tokuş etme zamanı geldiğinde, Gawain Bertilak'a öpücük dışında verecek bir şeyi olmadığı söyler. Zaman geçip de yeşil şövalyeye karşılaşma vakti gelince Gawain yine savaş giysilerini kuşanmakta ve dış dünyaya çıkmak, tehlikelerin içine dalmak için korunaklı şatodan çıkmaktadır. Yeşil kilisenin olduğu yere gelene kadar zor kış şartlarında ve tehlikeli patikalarda yol almaktadır. Gawain sonunda yeşil kilisenin bulunduğu yere geldiğinde burası ona daha önce sözü edilen Wirral kırsalından bile daha vahşi görünmektedir. Ona eşlik eden rehber ise burada korkuya kapılarak artık Gawain'e eşlik edemeyeceğini, kendisinin de vazgeçmesi gerektiğini, eğer vazgeçerse kimseye söylemeyeceğini belirtmiştir ancak Gawain bunu kabul etmemiştir. Bu, Gawain'in artık cesaret kazandığını göstermektedir. Havalarda da yavaş yavaş ısınması ve kış şartlarının o kadar sert olmaması ile Gawain'in içsel dönüşümünün birbirine paralel olduğunu söylemektedir Woods: “Gawain kibarca bu teklifi reddettiğinde çok şaşırıyoruz. Hava değişiminin de eşlik etmesiyle ki bu muhtemelen içsel bir ısınmayı, içindeki adama bir güç geldiğini sembolize eder” (Woods, 2002: 221).

Gawain yabancı doğaya yaklaştığı ölçüde şövalyeye de yakınlaşmaktadır:

Topuklayıp atını tepenin yamacından, toprağın takır takır

Buzlandığı bir yolda buldu kendini, ağacı bol

Bir korunun kıyısını kuşatan, inip vadiye kavuştu.

Durup bakındı yanına yöresine, yaban mı yaban bir yer,

Ne bir han ne bir hane, hangi yana baksa,

Her kıyı her köşede sadece sarp kayalar (*Sir Gawain ve Yeşil Şövalye*, 2017: 83).

O kadar köhne bir yerdir ki Gawain yeşil kilisenin burada olamayacağını ancak şeytanların gece orada ayin yaptıklarını söylemektedir: “Tanrım burası pek tekensiz bir yer, Çirkin, kasvetli, çimen kokulu, Otlar sarmaş dolaş sanki savaş alanı” (a.g.e, 2017: 83).

Burası tam olarak medeniyetin zıttı bir yerdir. Uygarlığın temsilcisi olarak Gawain’in ne kadar rahatsız olduğu yukarıdaki sözlerinden de anlaşılmaktadır. Bu bize tekrardan insanın kendi habitatında kalması gerektiğini, ormanda medeni insanlara ait hiçbir şey olmadığını vurgulamaktadır. Medeniyet ve doğanın ne kadar ayrı varlıklar olduğu görülmektedir. “Tam baltayı indirirken yeşil adam Gawain çekiverdi omuzlarını, çok ama çok azıcık” (bkz. a.g.e, 2017: 86). Gawain her ne kadar korkusuz bir şövalye gibi ölüme meydan okumaya çalışsa da ölümün kıyasına gelmiş her insan gibi ürkmesi onun gerçek duygularının, korkularının açığa çıktığını göstermekte, bu durum şiirin başında sözü edilen o gözü kara şövalyeden ne kadar uzaklaştığını gözler önüne sermektedir. Ancak her şekilde Gawain sözüne sadık kalmaktadır. İkinci darbeye ise boynundaki kesik dışında bir şey olmamıştır: “Yine de yetti bir miktar kanın fişkırpıp yere dökülmesine. Kardaki damlaları görünce derhal, bir mızrak boyu mesafeye fırlayıp miğferini giydi” (a.g.e, 2017: 87). Bu kesikğin sebebinin Gawain’in yeşil kuşağı elde ettiğinde, lorda yalan söyleyerek kuşağı onunla takas etmemesi olduğunu görülmektedir. Bunun sonucunda ikinci kesik aslında Gawain’in yalan söylediği için cezalandırılmasıdır. Kesikten temiz kar üzerine kan fişkırması da Gawain’in bu yalanla artık saflığının bozulduğunu işaretidir. O artık yolculuğa başladığında saf olan delikanlı değildir. Süleyman’ın işareti onun en baştaki doğruluğunun, karın üzerindeki kanı ise artık doğru olmadığını göstergesidir. Doğa insana üstün gelmiş, onu dönüştürmüştür.

5.SONUÇ

Makalede öncelikle orta çağdaki orman algısı, daha sonra ise bu algının esere yaptığı etki incelenmiştir. Tüm bu bilgilerin ışığında insanın vahşi hayatın derin bir karşılık içinde olduğu görülmüştür. İnsan kendi habitatında kalmalı, vahşi hayat ise onun kurduğu medeniyetten uzak olmalıdır. Ancak bir orta çağ romans geleneği olarak şövalye kendini kanıtlamak için o dönem medeniyetin en büyük düşmanı olan ormana girmelidir. Nitekim Gawain de öyle yapmış, uzun ve ıssız yollardan geçmiş, tehlikeli geçit ve patikalardan dolaşmıştır. Bunun yanında ormanın asıl sahipleri olan vahşi hayvanlar ve olağanüstü yaratıklara karşı da savaş vermiştir. Ancak en önemli savaşını onu zorlayan kış şartlarına karşı vermiş, insanın doğa karşısında ne kadar aciz olduğunu ve ormanın bu şartlarda onun asıl tabiatı olamayacağını göstermiştir. Gawain doğayla mücadelesine çıkarken en başta, kalkanındaki pentagram onun o anki doğruluğunu sembolize etmiştir. En sonunda kanının kar üzerine fişkırması ise söylediği yalanla birlikte bu saflığının ve doğruluğunun bozulmasını gösterir. Bu durumda orman her romansta yaptığı gibi yine bir değişime sebep olmuş, Gawain hiç karakterinde olmayan şeyi yapıp yalan söyleyerek saflığını kaybedip değişimini tamamlamıştır.

Çalışma sonucunda, orman imgesinin şiirde çeşitli şekillerde ortaya çıktığı görülmüştür. O dönem orman hem barınma, odun, meyve gibi ihtiyaçların karşılanması için bir kaynak hem de suçluların saklandığı, olağanüstü yaratıkların yaşadığı tehlikeli bir yer olarak görülmektedir. Bu sebeple Orta çağ insanlarına göre oraya giren ve oradan sağ salım çıkan biri oldukça cesaretli olsa gerektir. Romanlar da zihinlerdeki bu “üstesinden gelmesi gereken yer” imgesini oldukça sık kullanmışlardır. Bu yüzden, Sir Gawain gibi diğer kahramanlar da cesaretlerini ispat etmek için kendilerini bekleyen bu tehlikeli yolculuğa çıkmak zorunda kalmışlardır. İncelediğimiz eserden yola çıktığımızda bu tehlikelerin öncelikle vahşi hayvanlar olduğunu görmekteyiz. Gawain ormandan geçerken kurtlarla, yılanlarla, yaban domuzları ve bunun gibi bilumum vahşi hayvanla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bunun yanında orman olağanüstü yaratıkların hüküm sürdüğü bir yer olarak da görülmektedir. Şiirde de bu fikrin yansımaları Gawain’in ejderha ile karşılaşmasında gözlemlenebiliriz. Demek ki Orta çağ toplumları için ormanın tehlikeli olmasından kasıt vahşi hayvanlar ve kötü hayali yaratıkların orada yaşamasıdır. Böyle bir yerde yaşayan insanların da medeni insanlar olması beklenmemektedir. Gawain ormanı da içine alan Wirral kırsalına girdiğinde şair oradaki insanların tanrıyı yürekte seven insanlar olmadığını söylemiştir. Bu durumda orman ve onun ötesi, yani şehirleşmenin olmadığı herhangi bir yer medeniyetin olmadığı ve yabani insanların yaşadığı bir yerdir. Bu kırsalda yaşayan yabaniyelerden kasıt, Wirral ve Logres hayali coğrafyasının Kelt topluluklarına ait olduğunu düşünürsek, bu insanların Hristiyanlığı tanımayan pagan Keltler olduğu açıktır. Hristiyan olmayanların barbar olarak görüldüğü bu dönemde şairin de Pagan Keltleri ve onların yaşadığı yerleri vahşi

coğrafyayla ilişkilendirmesi sürpriz değildir. Bu durumda görülüyor ki orman imgesi “Öteki” olarak görülen, kendilerinden farklı, çoğunlukla da tehlikeli olan her türlü varlığın ait olduğu, medeni dünyanın karşıtı olan bir dünya olarak insanların zihninde yerini almıştır. Sözü edilen bu yabancı dünyaya adeta düşen, saray adabıyla yetişmiş, kibar Gawain’in verdiği mücadele de bize medeniyet-doğa düzlemlerinden sadece birinde yaşamış olan kişinin yer değiştirdiğinde oldukça zorlanacağını göstererek bu iki düzlemin oldukça farklı iki ayrı dünya olduğunun altını çizmektedir.

KAYNAKÇA

- Alighieri, D. (2013). İlahi Komedy (Cehennem) (Çev.: Feridun Timur), Altın Kitaplar, İstanbul.
- Birrell, J. R. (1980). “The Medieval English Forest”, *Journal of Forest History*, 24(2): 78-85.
- Bölükmeşe, E. & Bayraktar S. (2020). “Zlata Filipoviç’in Zlata’nın Günlüğü Eserinde “Öteki” ve “Ötekileştirme””, *Atlas Journal*, 6(27): 306-316.
- Classen, A. (2014). “The Role of the Forest in German Literature: From the Medieval Forest to the Grünes Band”, *Journal of Literature and Art Studies*, 4(3): 149-164.
- George, M.W. (2010). “Gawain’s Struggle With Ecology: Attitudes Toward The Natural World In Sir Gawain And The Green Knight”, *The Journal of Ecocriticism*, 2(2): 30-44.
- Kythor, E. (2020). “Stereotypes in and of Scandinavia” (Ed. Annika Lindskog&Jakob Stougaard-Nielsen), *Introduction to Nordic Cultures*, 210-223, UCL Press, Londra.
- Le Goff, J. (2017). Ortaçağda Entelektüeller (Çev.: Mehmet Ali Kılıçbay), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Le Goff, J. (2019). Ortaçağ Batı Uygarlığı (Çev.: Hanife Güven ve Uğur Güven), DoğuBatı, Ankara.
- Leerssen, J. (1995). “Wildness, Wilderness, and Ireland: Medieval and Early-Modern Patterns in the Demarcation of Civility”, *Journal of the History of Ideas*, 56(1): 25-39.
- Leerssen, J. (2016). “Imagology: On using ethnicity to make sense of the world”, *Revue d’études ibériques et ibéro-américaines*, (10): 13-31.
- Leerssen, J. (2018). “CFP: New Perspectives on Imagology”, *Karşılaştırmalı Edebiyat Konferansı*, (Editörler. Katharina Edtstadler, Sandra Folie, Andrea Kreuter, Sophie Mayr ve Gianna Zocco), 3-5 Nisan 2018, Viyana Üniversitesi, 1-4, Viyana.
- Rudd, G. (2013). “The Wilderness of Wirral in Sir Gawain and the Green Knight”, *Arthuriana*, 23(1): 52-65.
- Sir Gawain ve Yeşil Şövalye. (2017). (Çev.: Nazmi Ağıl), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Sir Gawain and the Green Knight. (1999). (Çeviren: Jessie L. Weston), Ontario: In Parenthesis Publications Middle English Series.
- Świdarska, M. (2013). “Comparativist Imagology and the Phenomenon of Strangeness”, *CLCWeb: Comparative Literature and Culture*, 15(7): 1-8.
- Tracy, L. (2007). “A Knight of God or the Goddess?: Rethinking Religious Syncretism in "Sir Gawain and the Green Knight"”, *Arthuriana*, 17(3): 31-55.
- Ulağlı, S. (2006). İmgebilim Öteki’nin Bilimine Giriş, Sinemis Yayınları, Ankara.
- Urgan, M. (2018). İngiliz Edebiyatı Tarihi, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Woods, W. F. (2002) “Nature And The Inner Man in Sir Gawain And The Green Knight”, *The Chaucer Review*, 36(3): 209-227.
- <https://tureng.com/tr> (erişim tarihi: 08.01.2021).
- spiritofthegreenman.co.uk (erişim tarihi: 12.01.2021).
- <https://www.turkcebilgi.com/> (erişim tarihi: 25.01.2021).
- <https://www.tdk.gov.tr/> (erişim tarihi: 25.01.2021).